

Een versie van dit artikel is gepubliceerd in het blad De Eerste Dag, 2011 nr. 4.

Het citeren of doorgeven van deze tekst is toegestaan, mits met bronvermelding.

De auteur van deze tekst is dr. Piet van Veldhuizen – www.woordenmetzielenzin.nl

10e zondag van de herfst

1 Tessalonicenzen 5:1-11

Waar blijft de Heer nu toch? Van de eerste generatie mensen die het geloof in Jezus belijden, overlijdt in de gemeenten de een na de ander – terwijl Paulus hoogstwaarschijnlijk zelf voeding had gegeven aan de verwachting dat hij binnen afzienbare tijd zou terugkeren. Is er iets misgegaan? Hebben ze iets verkeerd gedaan? Paulus stelt de gemeente van Tessalonica in de eerste hoofdstukken van zijn brief uitvoerig gerust – hun geloofsijver en dienstbetoon krijgen een dikke voldoende. Aan het einde van hoofdstuk 4 heeft hij vervolgens uiteengezet hoe het volgens hem zit met degenen die vóór de wederkomst al zijn gestorven. In de perikoop die vandaag aan de orde is, gaat het over het aanbreken van de ultieme dag.

Het sympathieke van Paulus' betoog in deze brief is, dat hij telkens aangeeft dat hij zijn lezers eigenlijk niets hoeft te vertellen. Onze perikoop begint en eindigt met zo'n clause: het is niet nodig dat ik jullie vertel hoe die dag zal komen (vers 1), en het is goed als jullie elkaar in woord en daad bij de les houden, maar dan doen jullie al (vers 11). Paulus geeft zijn adressaten op deze manier het gevoel dat ze in deze exercitie met hem samen op lopen. Zijn vermaningen hebben de vorm van complimenten en houden zo de gemeente van ganser harte bij de les.

Misschien heeft die zorgvuldig gekoesterde gezamenlijkheid ook wel iets te maken met een zekere verlegenheid van Paulus. De kwestie van het uitblijven van de komst van de Heer lijkt het eigenlijke onderwerp van de brief te zijn, de substantie waar alle loftuitingen en dankbetuigingen uiteindelijk heen voeren. Ik kan me zo voorstellen dat Paulus, gehecht aan helderheid en duidelijkheid, er zelf ook moeite mee heeft dat het niet loopt zoals hij had verwacht. Hij moet de gemeente alert houden en de mensen ervan weerhouden om terug te vallen in oude leefwijzen en gewoonten, zeker nu het 'gewone' sterven deel gaat uitmaken van het christelijke leven – maar hij kan niet aangeven op wat voor termijn men voortaan op de jongste dag moet rekenen. Niet in staat om uitsluitel te geven, besluit Paulus om er vooral aan te herinneren dat de parousie onverwacht zal komen, onaangekondigd. Terwijl hij aan de ene kant zijn lezers ervan verzekert dat ze als kinderen van het licht niets te vrezen hebben, schildert hij anderzijds de schielijke komst van die dag zodanig dat de spanning erin blijft. Rondom het licht waarin hij zijn lezers plaatst, tekent hij een ring van dreiging en duisternis, om hen maar vooral in dat midden te houden. Nu de verstrikkende tijd tegen zijn boodschap werkt, houdt hij de urgentie van die boodschap op peil met beelden van verschrikking voor de anderen, degenen die buiten de lichtkring vallen.

Het is goed om stil te staan bij de beelden die Paulus hier gebruikt. Het breedst uitgewerkt zijn de beelden van licht en duisternis. Hij verzekert zijn lezers dat ze in het licht vertoeven, maar impliciet waarschuwt hij hen voor de terugval in het duister. De gemeente bestaat uit ontwaakte, waakzame mensen en hoort dus bij de dag: de nacht is voor de slapers, de mensen die zich van niets bewust zijn, niet attent op wat zich in het komen, gaan en weerkomen van Christus tussen hemel en aarde afspeelt. De nacht is ook voor de dronkaards, degenen die zichzelf verliezen aan de consumptie, en impliciet vermaant Paulus zo zijn gemeente om ook in dat opzicht wakker en nuchter te blijven.

Bij het duister hoort natuurlijk ook het beeld van de dief waarmee de perikoop opent, maar helemaal naadloos sluit het niet aan. Want komt Gods dag alleen voor de slapers als een dief in de nacht? Dan hoeven de gelovigen zich geen zorgen te maken, want als kinderen van de dag zien ze de dief al van verre aankomen. Maar Paulus wil dat ze zich wél zorgen maken. Ook voor hen houdt de komst van Christus het grimmige karakter van een overval. Er zal geen ontkomen aan zijn (vers 3), vluchten kan niet meer. Wel kun je je wapenen: met geloof, hoop en liefde(vers 8).

Tegen die wapenrusting kan ik moeilijk bezwaar hebben, maar ze figureert hier wel in een decor van verschrikking dat voor Paulus hoort bij de schielijke komst van de Heer. Paulus roept de gemeente niet op om een feestelijk ontvangstcomité te vormen, hij doet geen beroep op diep verlangen en warme bewogenheid. Hij maakt vooral gebruik van de grote scheiding tussen 'wij' en 'zij' die in alle scherpte overeind moet blijven. Zij, de mensen van de duisternis, zullen aan de verschrikking van die dag ten onder gaan. Wil je daarvoor bewaard blijven, houd je dan zorgvuldig binnen de lichtkring van de gemeente met alles wat daarbij hoort. Geloof, hoop en liefde zijn in dat kader geen tedere gaven, maar een pantser: harnas, helm en zwaard.

Paulus begrenst de dreiging aan het einde weer door erop te wijzen dat God niet op onze ondergang uit is. In het teken van de dood van Jezus Christus worden wij gered, 'of we nu waken of slapen'. De NBV vertaalt hier 'of we nu op aarde of gestorven zijn', zodat het zinnetje teruggrijpt op het probleem waarmee het begon in 4:13. Dat is vindingrijk, maar het is ook jammer. Want als er gewoon blijft staan 'of we nu waken of slapen', is er tóch sprake van een radicale relativering van de dreigende spanning die Paulus heeft opgebouwd. Wees waakzaam, houd je gereed – maar wees niet bang dat God zijn handen van je aftrekt als je onverhoopt toch in slaap valt. Hij wil je niet doen bevriezen van angst, Hij is op je bevrijding uit. Dat besef is de voorwaarde voor een goede balans in het wederzijdse geruststellen en ten-voorbeeld-zijn (vers 11). Troost: 'wees maar niet bang'; en voorbeeld: het komt wél op het goede handelen aan.